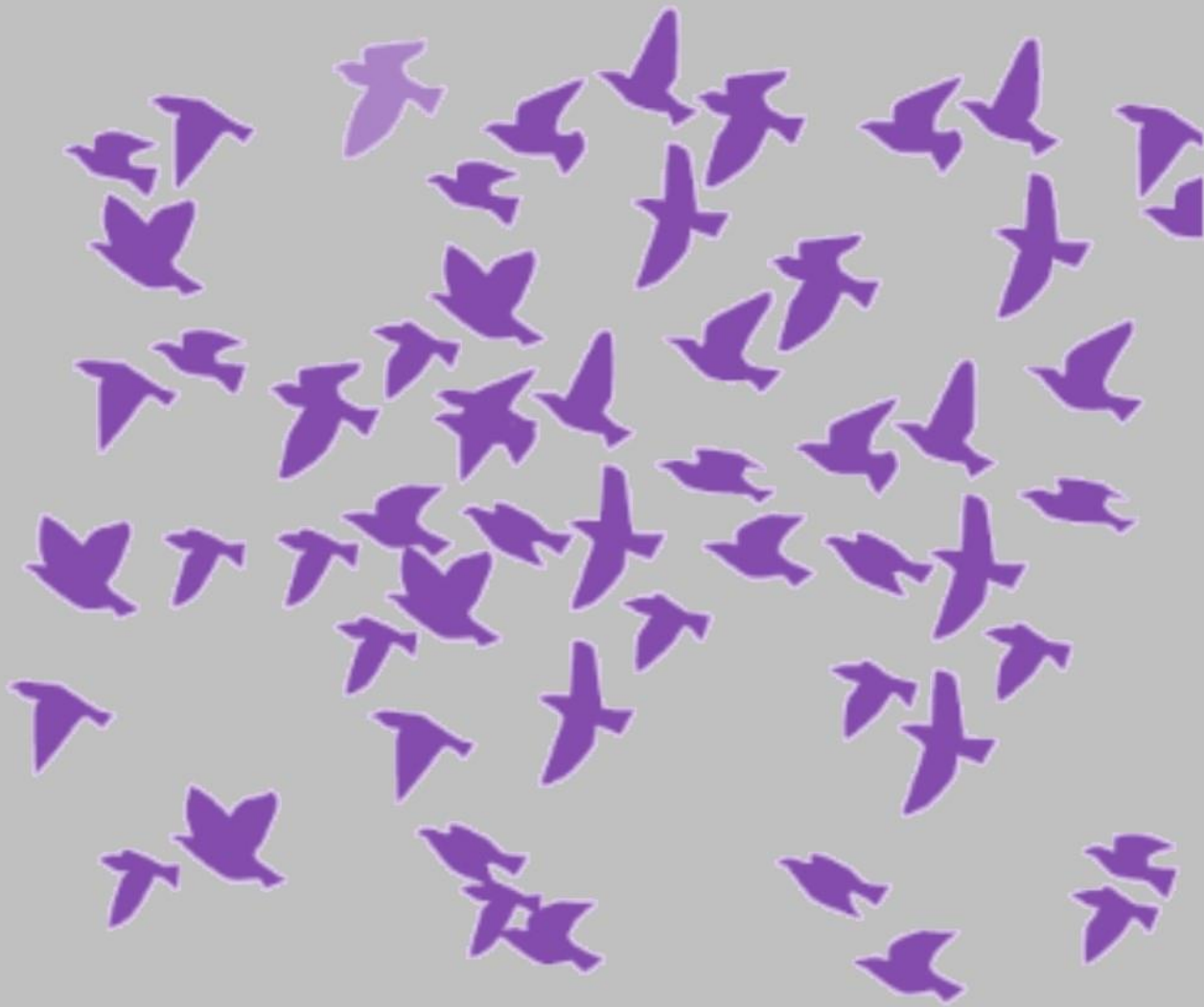

WLGA • CLILC

Fframwaith Datblygu Cyngorwyr Cymru

Cysylltu

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Prif ddibenion WLGA yw hyrwyddo safonau ac enw da byd llywodraeth leol a helpu awdurdodau i lunio polisiau a blaenoriaethau sy'n gwella gwasanaethau cyhoeddus a democratiaeth.

Mae'n cynrychioli 22 awdurdod lleol Cymru ac mae awdurdodau'r tri gwasanaeth tân ac achub a'r tri pharc cenedlaethol yn aelodau cyswllt.

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Tŷ Llywodraeth Leol
Rhodfa Drake
Caerdydd
CF10 4LG

Ffôn: 029 2046 8600
Ffacs: 029 2046 8601

www.wlga.gov.uk

Cyhoeddi: Mai 2015

Hawlfraint: Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Datblygu Proffesiynol Parhaus WLGA ar gyfer Cynghorwyr

Fframwaith Datblygu Cynghorwyr Cymru

Mae'r fframwaith hwn yn amlinellu'r medrau a'r wybodaeth sy'n hanfodol i gynghorwyr awdurdodau lleol Cymru, yn ôl y farn gyffredinol. Mae bwriad i gynnig i gynghorwyr ganllawiau am eu rolau a'u helpu nhw i bennu eu blaenoriaethau ar gyfer eu datblygu personol a phroffesiynol parhaus. Does dim bwriad i roi deunyddiau cynhwysfawr na chyfarwyddol. Rydyn ni am helpu cynghorwyr newydd a phrofiadol i nodi agweddau lle y gallai cymorth neu hyfforddiant fod o les yn eu rolau. At hynny, mae modd i gynghorwyr ddefnyddio'r fframwaith yn rhestr wirio wrth adolygu datblygiad personol a gallai swyddogion a chynghorwyr ei ddefnyddio wrth lunio rhaglenni datblygu, hefyd. Bydd pob cyngor lleol yn cael addasu'r fframwaith yn ôl ei flaenoriaethau, hefyd.

Mae'r fframwaith wedi'i lunio yn rhan o raglen ddatblygu proffesiynol parhaus Cymru ar gyfer cynghorwyr. Y cynghorau lleol sydd wedi llunio'r rhaglen honno, ar y cyd ag WLGA. Felly, mae'n cyd-fynd â Breinlen Cynorthwyo a Datblygu Cynghorwyr Cymru. Mae'r freinlen honno'n rhoi i'r cynghorau strwythur ar gyfer hunanasesu a chymau ar gyfer datblygu cynghorwyr. Mae'r fframwaith hwn yn awgrymu cynnwys ar gyfer y datblygu hwnnw hefyd, ac mae'n cydblethu â disgrifiadau a rhestrau WLGA ynglŷn â rolau a rhinweddau cynghorwyr.

Defnyddio'r fframwaith

Mae yn y fframwaith amryw gymwyseddau cyffredinol sy'n berthnasol i bob aelod, yn ogystal â rhannau penodol am rolau penodol yn y cyngor. Bydd Rhan 1 (adrannau 1-5) yn ddefnyddiol i bob cynghorydd. Dylid defnyddio Rhan 2 yn ôl y rolau arbenigol ychwanegol.

Rhan 1 – Deunydd sy'n berthnasol i bob cynghorydd

1. Hanfodol: Amryw fedrau cyffredinol ddylai fod gan bob cynghorydd

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Dealltwriaeth o rôl y Cynghorydd	Ehangder a ffiniau cyfrifoldebau cynghorydd unigol a'r pwerau a'r cyfrifoldebau sy'n briodol i lywodraethu corfforaethol. Ar ben hynny, cyfrifoldebau corfforaethol megis rhianta corfforaethol a diogelu plant ac oedolion hawdd eu niweidio.	Ymgymryd â'i rôl yn effeithiol yn y cyngor, y gymuned a chydag asiantaethau partner. Deall pryd mae'n briodol ac yn amhriodol gweithredu dros yr adran etholiadol neu er budd yr ardal gyfan. Gweithredu'n rhagweithiol i hwyluso deilliannau. Gofalu bod cyfrifoldebau corfforaethol yr awdurdod a rôl bersonol y cynghorydd yn cael eu cyflawni – er enghraifft, diogelu plant ac oedolion sy'n agored i niwed a chynorthwyo plant sydd o dan ofal.
Dealltwriaeth o rôl yr Awdurdod Lleol	Dealltwriaeth o'r gwasanaethau sydd i'w darparu, yn rhai statudol a dewisol, a'r polisiau, gweithdrefnau, cynlluniau a strategaethau sy'n eu hategu.	Gallu disgrifio gwaith y cyngor i'r cyhoedd a lle mae'r cyfrifoldebau hyn yn nwylo asiantaethau eraill fel cynghorau cymuned a thref, y sector gwirfoddol neu Lywodraeth Cymru. Cyfrannu at ddatblygiad cynlluniau a strategaethau cyngor ac yn cymryd penderfyniadau yng ngoleuni'r rhain.
Ymddygiad	Dealltwriaeth o'r fframwaith moesegol sy'n llywodraethu gwaith cynghorwyr, yn arbennig y Cod Ymddygiad. Dealltwriaeth o rôl y swyddog monitro. Cydnabod pwysigrwydd atebolrwydd, cywirdeb a thryloywder i lywodraethu da.	Ufuddhau i'r Cod Ymddygiad ar bob adeg. Datgan a diffinio buddiannau bob tro pan fo'n briodol. Gofyn am gyngor y swyddog monitro pan fo'n briodol. Trin pobl eraill gyda pharch ym mhob sefyllfa. Dangos cywirdeb. Gwerthfawrogi eraill. Gwranddo. Aros yn ddigyffro mewn sefyllfaoedd anodd.
Cydraddoldeb a pharch	Sgiliau personol wrth ddangos parch tuag at eraill beth bynnag eu rhyw, hil, crefydd, oedran, anabledd, newid rhyw, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth neu gyfeiriadedd rhywiol. Deall y gyfraith Cydraddoldeb ac Amrywiaeth mewn perthynas â gwaith y cyngor a rôl y cynghorydd. Deall yr angen am ymddygiad parchus tuag at eraill a'r hyn sy'n cyfrif yn ymddygiad parchus.	Cymhwyso deddfwriaeth gydraddoldeb briodol a dangos gwerthoedd cydraddoldeb yn ei ymddygiad personol ac y mhenderfyniadau'r cyngor. Trin pawb gyda pharch ar bob adeg wrth weithredu'n gynghorydd boed yn y Cyngor, y gymuned neu mewn grŵp gwleidyddol.
Cydbwysu disgwyliadau a chyfrifoldebau yn y cyngor a'r gymuned	Deall cyfrifoldebau cynghorydd yn aelod o gorfforaeth ac yn gynrychiolydd adran etholiadol neu gymuned.	Penderfynu ar faterion sy'n ymwneud â'r gorfforaeth neu'r adran etholiadol yn foesegol. Rheoli disgwyliadau'r gymuned a'r cyngor fel ei gilydd trwy gyfathrebu'n effeithiol.

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Archwilio, Arolygu a Rheoleiddio	Dealltwriaeth o rôl cyrff Archwilio, Arolygu a Rheoleiddio a phrosesau cysylltiedig y cyngor.	Ymwneud yn effeithiol â'r broses archwilio, arolygu a rheoleiddio o fewn y cyngor, gan ddefnyddio'r wybodaeth hon i herio a chefnogi'r gwasanaethau dan sylw yn effeithiol.
Cydbwysu ymrwymïadau personol	Dealltwriaeth o egwyddorion rheoli amser gan gynnwys blaenoriaethu a dirprwyo.	Cynnal cydbwysedd gwaith/bywyd effeithiol, gan reoli'r amser sydd ar gael i ganolbwyntio ar y materion â'r canlyniadau mwyaf arwyddocaol.
Rheoli gwybodaeth	Deall a dehongli gwybodaeth a data. Gallu trin a thrafod data yn ôl fformat y cyngor. Deall y diffiniad o gyfrinachedd a sut mae trin a thrafod gwybodaeth gyfrinachol. Deall gofynion statudol Deddf Diogelu Data a Deddf Mynnu Gwybodaeth.	Derbyn gwybodaeth a data o amrywiaeth o ffynonellau ac yn gallu ei storio, ei rhannu a'i defnyddio yn effeithiol a lle bo'n bosibl yn electronig. Peidio â chadw cofnodion am bobl heb ofyn am eu caniatâd. Ymateb yn brydlon ac yn briodol i geisiadau Deddf Mynnu Gwybodaeth. Heb ledaenu na rhannu gwybodaeth gyfrinachol neu gyfyngedig.
Defnyddio TGCh a chyfryngau cymdeithasol	Medrus yn raglenni Microsoft Office megis prosesu geiriau, cyflwyno a thaenlenni yn ogystal â dulliau cyfathrebu a chyfryngau cymdeithasol megis ebost, trydar, blogio a gwefan bersonol.	Cynnal holl fusnes cyngor yn electronig. Cyfathrebu â'r gymuned yn electronig a thrwy gyfryngau cymdeithasol lle bo'n briodol. Cynnal presenoldeb effeithiol, cadarnhaol a moesegol ar-lein.
Paratoi a chymryd rhan mewn cyfarfodydd	Deall rheolau parhaol, unrhyw brotocolau a rheolau dadlau. Sgiliau siarad yn gyhoeddus, trafod, holi.	Paratoi'n effeithiol am gyfarfodydd trwy ddarllen papurau a dadansoddi data. Cynnal ymchwil bersonol a chymryd rhan mewn unrhyw rhag-gyfarfodydd. Cyfrannu at ganlyniadau positif cyfarfod drwy chwilio am benderfyniadau neu weithredoedd pendant. Cyfrannu'n effeithiol at gyfarfodydd gan wneud pwyntiau'n glir ac yn gryno. Cynnal ffocws ar y busnes dan sylw. Deall a chymhwyso 'rheolau' cyfarfod Ceisio arweiniad oddi wrth swyddogion ac arweinwyr grŵp cyn cyfarfodydd fel y bo'n briodol.
Gweithio gyda'r cyfryngau	Sgiliau wrth feithrin cysylltiadau â'r cyfryngau, cymryd rhan yng nghyfweiliadau'r teledu, y radio a'r wasg a thrin a thrafod cyfryngau ar y we.	Ffynhonnell gydnabyddedig gwybodaeth gredadwy i'r cyfryngau. Siarad yn hyderus, yn awdurdodol ac yn briodol mewn cyfweiliadau. Gwella enw da'r cyngor wrth ymddangos ar y sgrin neu mewn print.
Hunan-hyrwyddo	Y gallu i ddatblygu proffil yn y gymuned drwy weithgareddau lleol a chyfathrebu ac ymgynghori'n effeithiol.	Ysgrifennu adroddiad blynyddol am gyflawniadau a gweithgareddau. Gweladwy iawn yn y ward. Cynnal safon uchel o ran enw da personol ac enw da'r cyngor.

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Cydweithio â swyddogion	Deall rôl swyddogion yn gyffredinol a'r 'rheolau' mae rhaid iddynt eu parchu gan gynnwys deall yn fanylach rôl uwch swyddogion fel y prif weithredwr, tîm yr uwch reolwyr, swyddog monitro a phenaethiaid ariannol, cyfreithiol a gwasanaethau democrataidd. Sgiliau wrth weithredu'n gyflogwr corfforaethol. Deall proses benodi a sgiliau cyfweld.	Cynnal cysylltiadau proffesiynol â swyddogion, gan gydnabod ffiniau priodol yn ôl protocol perthynas y cynghorwyr â'r swyddogion. Gweithredu'n aelod effeithiol o banel penodi gan gymhwyso egwyddorion cadarn adnoddau dynol a chydaddoldeb ac amrywiaeth er mwyn sicrhau'r ymgeisydd gorau.
Iechyd a diogelwch	Dealltwriaeth o ddeddfwriaeth iechyd a diogelwch yng ngwaith y cyngor. Deall sut i asesu risgiau a sicrhau diogelwch personol a diogelwch pobl eraill.	Hyrwyddo a sicrhau iechyd a diogelwch pawb yn y cyngor. Sicrhau diogelwch personol wrth weithio yn y cyngor ac mewn grwpiau neu ar ei ben/ei phen ei hun yn y gymuned.
Datblygiad proffesiynol a phersonol parhaus	Gallu nodi anghenion datblygiad personol a chymryd rhan mewn gweithgareddau datblygu.	Cynnal adolygiadau datblygiad personol rheolaidd gan gymryd i ystyriaeth disgrifiadau rôl a fframweithiau cymwyseddau. Cymryd cyfrifoldeb dros ddatblygu sgiliau a gwybodaeth bersonol, mynychu gweithgareddau dysgu a datblygu gan chwilio am ganlyniadau pendant.
Gallu ariannol	Deall sut mae cynghorau a gwasanaethau'n cael eu hariannu. Dealltwriaeth a sgiliau mewn pennu cyllidebau. Gallu ariannol personol. Deall effaith diwygiadau lles a'r agenda caledi ariannol.	Ymwneud yn effeithiol yn y broses pennu cyllideb. Bodlon cymryd penderfyniadau anodd, ar sail y dystiolaeth. Dangos sgiliau rhifedd wrth ddehongli data a gofyn cwestiynau.
Sgiliau rhyngpersonol	Hunan-ymwybyddiaeth, a sgiliau hunan-reoli, "moesau da", deallusrwydd emosiynol, gwrando. Sgiliau cyd-drafod, rheoli anghydfod a chyfryngu.	Ymddwyn mewn ffordd broffesiynol a pharchus tuag at bawb ac ym mhob man. Yn hunan-ymwybodol ac yn gallu datblygu a rheoli perthnasoedd o fewn y cyngor a'r tu allan. Broceru perthnasoedd ac yn rheoli anghydfod yn y gymuned a'r cyngor a rhwng y ddau.
Datblygu cynladwy	Deall materion sy'n effeithio ar genedlaethau'r dyfodol fel iechyd a llesiant, diogelwch ariannol a'r amgylchedd.	Gwneud penderfyniadau ar sail anghenion cenedlaethau'r dyfodol yn ogystal â'r boblogaeth bresennol.

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Diogelu	Deall y gofynion statudol a'r cyfrifoldebau mae rhaid i bob awdurdod a chynghorydd eu cyflawni o ran diogelu plant ac oedolion sy'n agored i niwed.	Bod yn wylriadwrus a gweithredu i ofalu bod plant ac oedolion sy'n agored i niwed yn ddiogel rhag eu cam-drin, gan ddod i benderfyniadau addas a thynnu sylw at achosion yn briodol.
Rhieni corfforaethol	Deall rôl cynghorydd yn riant corfforaethol.	Ysgwyddo cyfrifoldeb yn briodol am les plant sydd o dan ofal, gan chwilio bob tro am wybodaeth berthnasol am eu sefyllfa a'u cynnydd.

2. Arwain yn lleol. Amryw fedrau ddylai fod gan bob cynghorydd yn ei rôl yn arweinydd cymuned

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Gweithio gyda'r gymuned	Gwybod am grwpiau ac arweinwyr y gymuned. Deall ystyriaethau a phryderon y gymuned. Gallu ceisio barn pob parti perthnasol.	Deall anghenion y gymuned leol a sicrhau gweithredu gan y cyngor r ran pobl leol. Cyfathrebu â'r gymuned, unigolion a'r cyngor i sicrhau ymgysylltiad a dealltwriaeth pob parti.
Ymgynghori ac ymgysylltu	Deall lefelau gwahanol ymgysylltiad sy'n amrywio o gyfathrebu i gyd-gynhyrchu a bennir yn egwyddorion cenedlaethol ymgysylltu i Gymru. http://www.participationcymru.org.uk/national-principles	Dangos canlyniadau positif o ganlyniad i ymgysylltu'n effeithiol. Defnyddio amryw ddulliau cyfathrebu ac ymgysylltu megis cyfryngau cymdeithasol i ddeall anghenion a safbwyntiau'r gymuned.
Sector gwirfoddol	Deall rôl a chyfrifoldebau'r sector gwirfoddol yn yr ardal.	Meithrin perthnasoedd effeithiol â'r sector gwirfoddol ac yn cyfathrebu ac yn gweithio gyda hwy pan fo'n briodol.
Materion lleol	Deall yr ystyriaethau sy'n bwysig i bobl yn lleol a ledled ardal y cyngor. Gwybod pa gynlluniau'r cyngor fydd yn effeithio ar ystyriaethau lleol.	Gweithio gyda'r gymuned a'r cyngor i ddod o hyd i atebion i broblemau lleol. Sicrhau arian ar gyfer mentrau lleol.
Gweithio gyda chynghorau cymuned a thref	Deall cyfrifoldebau cynghorau cymuned a'u rhaglenni gwaith.	Gweithio gyda chynghorau cymuned i ddarparu canlyniadau i'r gymuned. Meithrin cysylltiadau positif a chyfathrebu gweithredol â'r cyngor cymuned a'r clerc.

3. Trin a thrafod achosion ar ran y cyhoedd

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Bod yn hygyrch i'r cyhoedd	Deall a gallu trefnu a hysbysebu cyfleoedd i drafod gwaith achos gyda'r cyhoedd.	Trefnu bod ar gael drwy'r dulliau mwyaf priodol i gysylltu â'r nifer uchaf o bobl. Defnyddio cymorthfeydd, cymorthfeydd stryd, lleoliadau anffurfiol, cyfryngau cartref a chyfryngau cymdeithasol fel y bo'n briodol. Dim ond addo'r hyn a all gael ei gyflawni.
Rheoli gwaith achosion	Gallu i ddefnyddio technegau a meddalwedd rheoli achosion a monitro a chyfathrebu'r cynnydd.	Rhoi gwybod yn gyson i'r bobl mae'n gweithio ar eu rhan am y cynnydd. Monitro cynnydd achosion ar ôl iddynt gael eu cyfeirio at swyddogion neu asiantaethau eraill.

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
		Defnyddio'r cynlluniau atgyfeirio sefydledig o fewn y cyngor.
Arwyddbyst	Gwybod am ffynonellau gwybodaeth a chyngor o fewn y cyngor a'r tu allan iddo.	Creu cysylltiadau rhwng aelodau'r cyhoedd a'r ffynhonnell gymorth briodol yn y cyngor neu yn y gymuned.

4. Partneriaethau a chynrychioli

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Gweithio'n aelod o gyrff allanol	Deall rôl y corff allanol. Deall rôl cynghorydd yn y corff allanol boed fel cynrychiolydd y cyngor, cynrychiolydd yr ardal, neu fel unigolyn	Adrodd i'r cyngor a'r corff allanol ac oddi wrthynt fel y bo'n briodol. Cynrychioli barn y cyngor, barn bersonol neu farn y gymuned yn effeithiol ac yn briodol yn ôl y sefyllfa. Dylai cynghorwyr ymgysylltu â rhaglenni hysbysu a hyfforddi perthnasol cyrff allanol.
Gweithio'n ymddiriedolwr mewn cyrff eraill	Deall rôl y sefydliad a'ch dyletswyddau/cyfrifoldebau yn ymddiriedolwr. Deall sut y gallai rôl ymddiriedolwr a chynghorydd fod yn groes i'w gilydd.	Gweithredu yn safonau côd ymddwyn y cyngor. Gofyn am gynghorion swyddog monitro fel y bo'n briodol.
Gweithio'n llywodraethwr ysgol	Deall polisi addysg a threfniadaeth yr ysgol.	Goruchwylio perfformiad yr ysgol. Herio rheolaeth yr ysgol fel cyfaill beirniadol. Cymryd rhan mewn hyfforddiant llywodraethwyr.
Gweithio'n aelod o gyngor cymuned neu dref	Deall rôl y cyngor cymuned a'i gyfyngiadau.	Cydgysylltu'n effeithiol rhwng y cyngor cymuned a'r cyngor unedol, gan weithredu'n ddolen gyswllt ac yn gynrychiolydd y cyngor lle bo'n briodol. Cymryd rhan yn hyfforddiant cyngor cymuned.
Gweithio'n aelod cyfetholedig	Deall rôl a chyfyngiadau rôl aelodau cyfetholedig ar bwyllgorau.	Rhannu arbenigedd â'r pwyllgor yn ddiduedd.

5. Gweithio yn y byd gwleidyddol

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Polisi Plaid	Ymwybyddiaeth o werthoedd a manifestos yn genedlaethol ac yn lleol.	Cydbwyso gofynion pobl, y blaid, y grŵp a'r cyngor yn effeithiol.
Cydgysylltu â'r Llywodraeth Genedlaethol Llywodraeth Cymru a Chynulliad Cenedlaethol Cymru	Deall swyddogaethau Llywodraeth Cymru a sut i ymgysylltu.	Cydgysylltu ag Aelodau seneddol ac Aelodau Cynulliad lleol. Dod â materion lleol i sylw Llywodraeth Cymru pan fo'n briodol.
Aelod o gylich gwleidyddol	Rheolau a strwythur a pholisïau'r grŵp etholaethol.	

Rhan 2 – Deunydd sy'n berthnasol i gynghorwyr yn y rolau arbenigol hyn

6. Craffu

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Deall swyddogaeth a phosibiliadau craffu i hybu gwelliannau	<p>Deall nodweddion craffu effeithiol, sef:</p> <p><u>Gwell deilliannau</u>: gofalu bod atebolrwydd democrataidd yn llwyddo i wella gwasanaethau cyhoeddus.</p> <p><u>Gwell penderfyniadau</u>: gofalu bod trefniadau penderfynu democrataidd yn atebol, yn gynhwysol ac yn gadarn.</p> <p><u>Gwell ymgysylltu</u>: gofalu bod y bobl wedi'u cynnwys mewn modd ystyrlon yn y dadleuon democrataidd am gynnig ein gwasanaethau cyhoeddus ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.</p> <p>Mae rhagor o wybodaeth am y nodweddion hyn a bennodd Canolfan y Craffu Cyhoeddus a Rhwydwaith Swyddogion Craffu Cymru ar: http://www.cfps.org.uk/characteristics</p>	<p>Cyfrannu at y rhaglen waith. Osgoi gweithredu'n wleidyddol neu'n blwyfol wrth adolygu polisi neu fonitro perfformiad.</p> <p>Rhoi blaenoriaeth i'r meysydd gwaith lle gall craffu wneud gwahaniaeth. Hyrwyddo gwaith craffu o fewn y cyngor.</p>
Llunio polisiâu	Deall y natur y gwasanaeth neu'r swyddogaeth mae'r pwyllgor yn gyfrifol amdano yn y cyngor.	Gwneud argymhellion gwybodus ar sail tystiolaeth ar gyfer gwaith llunio polisi.
Dwyn y cabinet/corff gweithredu i gyfrif	Gallu adolygu a chwestiynu gwaith a phenderfyniadau'r cabinet yn adeiladol. Deall defnydd y pŵer i alw penderfyniadau Cabinet i mewn.	Monitro a chwestiynu gwaith y cabinet yn effeithiol er lles y gymuned.
Monitro perfformiad	Gallu i ddeall data cymhleth, gwybodaeth ariannol, risg, adroddiadau cyrff archwilio, arolygu a rheoleiddio, a gwybodaeth arall sy'n ofynnol i fesur perfformiad.	Nodi a herio perfformiad gwael ar sail tystiolaeth.
Sgiliau cyfarfodydd	Gallu i baratoi'n drylwyr am gyfarfodydd. Gallu i ddeall a chyfrannu at y strategaeth holi. Gallu i wrando a holi'n effeithiol trwy gydol y cyfarfod.	Gwrando'n astud ac yn effeithiol. Defnyddio cyfarfodydd paratoadol yn briodol i drefnu strategaeth holi. Canolbwyntio ar ganlyniadau cyfarfod gan ddefnyddio prosesau cyfarfod yn fodd i wneud hynny.
Ymgysylltu â'r cyhoedd o ran craffu	Gallu annog pobl a chyrrff priodol, yn arbennig y rhai sydd heb eu cynnwys fel arfer, i gyfrannu at waith pwyllgorau craffu.	Codi ymwybyddiaeth y cyhoedd o waith/rhaglenni pwyllgorau craffu. Annog y cyhoedd i gymryd rhan ym mhroses llunio polisiâu a phroses benderfynu trwy bwyllgorau craffu.
Craffu ar y cyd	Deall rôl, cylch gorchwyl a	Dangos ymrwymiad i weithio ar y cyd ag

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
	phwerau unrhyw gydbwyllgor craffu a rôl yr aelod unigol ar y pwyllgor hwnnw. Deall rôl, cyfrifoldebau a blaenoriaethau cyrff rhanbarthol, a phartneriaethau a chyrff tu allan i'r cyngor y bydd angen i'r pwyllgor graffu arnynt o bosib.	aelodau craffu o awdurdodau, partneriaethau a chyrff eraill.

7. Bod yn gadeirydd

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Rheoli cyfarfodydd	Deall protocolau cyfarfodydd a rheolau trafod. Gallu i reoli'r agenda, cyfraniadau ac amser. Gallu i ymgysylltu â'r cyhoedd a'r wasg a gwylwyr yn achos cyfarfodydd sy'n cael eu gwe-ddarlledu.	Llywio pwyllgor yn glir ac yn awdurdodol, gan orfodi pawb i gadw at y rheolau a gofalu bod cyfraniad teg. Rheoli'r agenda trwy gyflwyno eitemau, crynhoi'r drafodaeth, canolbwyntio ar ganlyniadau a chyfyngu ar gyfraniadau nad ydyn yn cyfrannu at y canlyniadau. Sicrhau bod y cyhoedd yn teimlo bod croeso iddynt, deall diben y cyfarfod a sut mae cyfrannu.
Arwain pwyllgor	Deall rôl y pwyllgor a'i ffiniau yn fanwl. Gallu cydgysylltu â swyddogion, aelodau ac asiantaethau perthnasol. Ymrwymiad i alluogi pob aelod pwyllgor i ddatblygu sgiliau a chymryd rhan yn effeithiol mewn cyfarfodydd.	Gweithio gyda'r pwyllgor tu allan i gyfarfodydd i ddatblygu ei effeithiolrwydd ac effeithiolrwydd yr unigolion sy'n rhan ohono. Cyfathrebu ag aelodau a swyddogion sydd â diddordeb yn nhrefodion y pwyllgor. Meithrin perthnasoedd â'r Penaethiaid gwasanaeth/ cyfarwyddwyr perthnasol er mwyn sicrhau bod gwaith y pwyllgor yn berthnasol, yn wybodus ac yn darparu'r canlyniadau gofynnol.
Llunio a rheoli rhaglen waith	Deall y pynciau sydd o fewn cwmpas y pwyllgor a sut mae'r rheiny'n ymwneud â pholisïau'r cyngor yn gyffredinol a rolau pwyllgorau eraill. Gallu llunio rhaglen waith gytbwys ar gyfer y pwyllgor gan bennu gorchwylion a deilliannau eglur ar gyfer unrhyw is-gylchoedd.	Gweithio gyda swyddogion ac aelodau pwyllgor i ddatblygu'r cynllun gwaith gan gymryd i ystyriaeth sut mae'n cyd-fynd â gwaith pwyllgorau eraill. Sicrhau bod y rhaglen waith yn cymryd i ystyriaeth cynlluniau, polisiau cenedlaethol, rhanbarthol a lleol, ac anghenion y gymuned am wasanaethau. Sicrhau bod y pwyllgor hefyd yn cymryd i ystyriaeth arolygiadau neu adroddiadau oddi wrth gyrff archwilio, arolygu a rheoleiddio.
Sicrhau adnoddau	Sicrhau bod gan y pwyllgor y staff, yr wybodaeth a'r cyllid i weithredu'n effeithiol	Cyd-drafod a sicrhau'r gefnogaeth mae ei hangen ar y pwyllgor.

8. Bod yn aelod o bwllgor statudol/rheoleiddio

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Cynllunio	<p>Deall y gyfraith cynllunio a hawliau tramwy yn gyffredinol.</p> <p>Deall sut i gymhwyso'r Cod Ymddygiad i faterion cynllunio.</p> <p>Deall sut mae'r gofyn i ddatgan buddiannau'n berthnasol i faterion cynllunio.</p> <p>Deall y Cynllun Datblygu Lleol.</p> <p>Deall 'rheolau' Rheoli Datblygiad.</p> <p>Deall egwyddorion a deddfwriaeth Datblygiad Cynaliadwy gan gynnwys ystyriaethau amgylcheddol, lles a dylunio.</p>	<p>Dangos gwrthrychedd drwy gymryd penderfyniadau annibynnol ar sail tystiolaeth a'r cyfrifoldeb cyfreithiol sydd ar aelodau sy'n gweithredu mewn rôl led-farnwrol.</p> <p>Dilyn y Cod Ymddygiad yn dryloyw.</p> <p>Gofyn i'r swyddog priodol am gynghorion, datblygu personol neu wybodaeth cyn penderfynu ar faterion.</p>
Archwilio	<p>Gallu i graffu ar berfformiad ariannol. Dealltwriaeth o reoli risg a threfniadau archwilio mewnol ac allanol.</p> <p>Dealltwriaeth o rolau cymharol archwilio a chraffu.</p>	
Trwyddedu	<p>Deall rheoliadau trwyddedu a'r polisi o ran trwyddedu.</p> <p>Deall polisiau lleol sy'n effeithio ar y maes hwn megis y cynllun cymunedol ac ystyriaethau ehangach ar gyfer cynaladwyedd.</p>	
Gwasanaethau democrataidd	<p>Deall gofynion y gyfraith ar gyfer pwyllgor gwasanaethau democrataidd.</p> <p>Deall gofynion gwladol a lleol o ran cynorthwyo a datblygu cynghorwyr.</p> <p>Gallu cydgysylltu'n effeithiol â phennaeth y gwasanaethau democrataidd a'r cynghorydd dros gynorthwyo a datblygu aelodau.</p> <p>Deall bod angen hyrwyddo amrywioldeb yn y cyngor.</p>	
Safonau	<p>Deall y gyfraith a'r cyfansoddiad mewn perthynas ag ymddygiad.</p> <p>Gallu i gynghori a sicrhau hyfforddiant i aelodau prif gynghorau a chynghorau cymuned mewn perthynas â'r cod ymddwyn.</p>	

9. Aelodau'r cabinet

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Arwain portffolio	Gwybod y polisiau gwladol a lleol yn drylwyr ynglŷn â meysydd perthnasol. Gallu meithrin perthynas dda â swyddogion arweiniol a chadeiryddion pwyllgorau craffu perthnasol. Gallu i weithio ar y cyd i ddatblygu gweledigaeth ar gyfer y maes gwasanaeth.	Darparu cyfeiriad gwleidyddol i swyddogion ym maes y portffolio. Yn atebol am gyfathrebu, polisi a pherfformiad ym maes y portffolio. Mynd ati i ofyn am a gwerthfawrogi cyfraniad craffu at ddatblygu polisi a monitro perfformiad. Gweithio gyda swyddogion i ystyried materion, blaenoriaethau a chymryd penderfyniadau.
Cyd-gyfrifoldeb	Gallu i drin a thrafod gwybodaeth a chymryd penderfyniadau ar ôl ymgynghori'n llawn ac ystyried pob mater yn llawn. Gallu i flaenoriaethu'r materion sydd bwysicaf i'r awdurdod. Gallu i weithio gydag awdurdodau ac asiantaethau eraill i sicrhau gwasanaethau i'r Cyngor	Cymryd cyfrifoldeb fel aelod o'r cabinet dros benderfyniadau strategol y cyngor.
Dod i penderfyniadau trwy gyfrifoldebau dirprwyedig	Deall y cynllun dirprwyo. Gallu i gymryd cyfrifoldeb dros benderfyniadau a gymerir o dan y cynllun.	Cymryd penderfyniadau ar ôl ymchwil ac ymgynghori priodol.

10. Arwain y cyngor

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Rheoli enw da'r cyngor	Gallu i weithredu'n llysgennad dros yr awdurdod.	Cynrychioli'r cyngor yn effeithiol ar bob lefel gan sicrhau bod gwybodaeth am y cyngor a'i wasanaethau a'i ddinasyddion yn cael ei chyfleu'n gadarnhaol a chyda chywirdeb.
Arweinyddiaeth ardal/rhanbarth/lle	Gallu i ddatblygu gweledigaeth ar gyfer yr ardal/rhanbarth/lleoliad.	Gweithio gyda'r cyngor a'r cyhoedd i ddatblygu ar y cyd a chyfathrebu gweledigaeth leol sy'n eglur, sy'n cael ei chefnogi gan y cyhoedd a'i deall gan y Cyngor.
Datblygu, cyfathrebu ac arwain gweledigaeth ar gyfer y cyngor	Gallu i ddatblygu gweledigaeth ar gyfer gwaith y cyngor.	Gweithio gyda'r cyngor i ddarparu'r weledigaeth leol ar y cyd.
Cynnal perthynas lwyddiannus â'r Prif Weithredwr a'r Uwch Dîm Rheoli	Gallu i gyfathrebu'n effeithiol â'r Prif Weithredwr ag uwch swyddogion. Deall y broses arfarnu perfformiad a sgiliau personol wrth gynnal adolygiadau, pennu amcanion a rhoi adborth.	Cwrdd a chyfathrebu'n agored ac yn rheolaidd. Gwneud disgwyliadau'n glir a darparu arweinyddiaeth wleidyddol. Cynnal adolygiadau perfformiad ag uwch swyddogion fel y bo'n briodol.

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Arweinyddiaeth y Cyngor	Gallu i sicrhau llywodraethu effeithiol yn unigol ac ar y cyd.	Hyrwyddo a chefnogi llywodraethu da yn y cyngor. Rheoli perfformiad.

11. Arwain yn ddinesig

Gofyn	Gwybodaeth a medrau	Ymddygiad effeithiol
Llywio'r cyngor cyflawn	Medrau cadeirydd rhagorol. Deall yn drylwyr reolau parhaol a rheolau gweithredu.	Cadeirio cyfarfodydd y cyngor llawn yn effeithiol gan ddangos sgiliau rheoli ar arwain cyfarfodydd. Dealltwriaeth drylwyr o reolau sefydlog a rheolau gweithredu.
Cynrychioli'r cyngor mewn achlysuron dinesig	Gallu rheoli enw da'r cyngor. Medrau siarad yn gyhoeddus Medrau rheoli cysylltiadau.	Dangos sgiliau cyfathrebu, rhyngpersonol a chymdeithasol lefel uchel.